

Kvæðini og nútíðarmaðurin.

Fegin eru vit, táíð vit hoyra kvæði og dans okkara verða rósandi havd á máli, og illa við táíð vit hoyra at ókunnugt fólk ikki skilja tey, metir tey at vera minni verd og heldur, at har er nógv, ið bert er sum ifylla, innantómt rumbul og reyp uttan bókmentligt virði.

Óg einki er tað fyrri hann, ið skilir kvæðaandan í Føroyinginum, at undrast yvir, at so er; tí hesi gomlu kvæði okkara, hesin fyndarriki og undrunnarverdi skaldskapur er komin at vera so samanvovin og -vaksin við sál og lyndi okkara sum fólk, at ikki siga vit óvnóg, táíð vit halda, at hjá ongum fólk í nútíðarheiminum gongur skaldskapur teirra so djúpt og elvir hann slíkan hita og vekir slíkt jóðandi liv sum kvæðaskaldskapurin hjá stórári fjöld — fyrri ikki at siga meginpartinum av fólk okkara.

Allir kenna vit — serliga frá barna- og unglingarárum — hesa undarligu prikanina ganga í holdinum, henda merkiliga stoyt fara seg ígjøgnum, táíð hann á kvöldi í bygdarmyrkrinum innan ímillum vind- og brimsuðið kendi ljóðið frá kvæðandi og dansandi mannamúgvu.

Ein rytma er tað, sum so at siga hvort mannsbarn í Føroyum er borið í heimi við, ein strongur, ið skelvur og ristist meir og minni alt eftir sum einstaklingurin er andliga búgvinn og háttadur.

Vit minnst og taka upp í minninum tronga stovu, lágt millum loft og gólv, trøngt millum bróstaana: ringurin sum aldugangur, og tey luttakandi, menn og kvinnur, eins og í ekstasu — eitt ævintýr hjá óvitanum, eitt hav av stigi og rytmu og eitt innihald í tí, ið framborið var, ið fekk sveittan at mæla út um tey og fekk limir og tægir á kroppinum at kippa seg saman.

Men alt hetta er kanska so eyðkent bara fyrri okkum, hvørs forfedrar í öldir hava haft hesa einastu bragdan av samantrunkaðari livsmegi at sýna fram, ein dreymur um farnar tíðir, um farin brøgd, táíð ættarfedrarnir á stoltum skútum stenddu um høg og í fremmandum sól- og hitaríkum londum — rík, ov-mikið rík upp á alt tað, ið kava- og tokulondini væntaðu — upplivu vetrardreymarnar heima í teimum slavn svøvn-skømmunum og undir teimum myrku lonunum og trøngu, regnsvørtu dølunum.

Er so kanska hetta eins og hjá teimum ein berur dreymur, ein dreymaverð, har einki bragd er í, alt er innantómt sum reypið hjá teim gomlu kappunum, ið ikki vóru mentir at fylgja teimum yngnu, ein berur blektaður gangur, tórn rytma við ongum innihaldi. . .

Chr. Matras dr. hevur skrivað okkum bókmentasøgu, og um hesa bók hevði skaldið W.

Heinesen frágæra góða lýsing í hesum blaði.

Chr. Matras hevur, sum vituligt er í bók síni kvæði okkara á lofti.

Tað vil so vera — eftir okkara áskoðan — at maður ið skrivur føroyska bókmentasøgu, sleppir ikki undan at taka kvæðini við — grundarlagið og stóðið fyrri øllum bókmentarstarvi her á landi, ið ætlast at standa á alføroyskum botni. —

Men W. Heinesen tykist ikki við rættliga varisligari hond at taka um kvæðini. — Er kanska í seinni tíðum so mikið rósandi og reypandi sagt um tey, at tað býður monnum ímóti? —

— Tey eru so grógvinn saman við dansin, at tey kunnu ikki metast uttan av Føroyingum, sigur hann.

Ein sjónleikur, har ein sjálvur er uppi í og verður hugtikin av rytmu, tónleiki og gleðini, sum liggur í dansi. Annars eru tey, við nokrum frásíla undantøkum, bókmentliga sæð, tann bara gaddajorð! Kennast turr og rak fyrri nútíðarmannin, ein rógvismikil, grágrómut kvæðamynd! —

Mær tykist hetta vera burtur úr hvöss og harðlig orð, og mær má loyvast at siga, at vit, sum hava lært at bera tokka til og hugtakast av kvæðum okkara, mugu mótmæla hesum og enn meira siga tað, at hann, ið kemur fram við so hvassari áfíning — serliga av Føroyingum — kann ikki hava leitað so djúpt — ella er so »innstillaður» andiliga sæð — at hann er ikki komin á botn og hevur funnið perlurnar.

Innihaldið — serliga tað — hevur hugtakið alt fólk okkara og serliga tann, ið vit nevna »inteligenta» partin av fólkinum, tann partin, ið altið hevur dugað at gjørt mun ímillum tað dygga og mergjaða í episkum yrkingum og so hitt, tey vanvirðisliga kalla »renningarvísur».

Tað sýnist tí, sum teir fólkayrkjarar, ið hetta hava yrkt, eru komnir so nær at teirri føroysku fólksáluni og so væl hava dugað at tikið fram tað, ið hevur hóskað til hitt serliga føroyska lyndið, at kvæðini enn tann dag í dag hugtaka ungir fyrri bókmentum hugaðar Føroyingar — og kanska einamest teir, ið uppváksnir eru á bygd, og sum í hvussu er ikki eru farnir av lagi av sonevndari útlandskari mentan.

Tað verður ofta havt á máli tann týðning, Kingo og hansara sálmaskattur hevur haft fyrri Føroyingum.

Vist er tað satt, at Kingo var sungin í flestu húsum niður gjøgnum tíðirnar og við gudstænasturnar, men ikki at samanlikna so hava altið kvæðini og tað livsinnihald, tann livs-áskoðan, tær livsroyndir, tey leggja fram — saman við øðrum katólskum gudstrúnað — haft nógv fastari tøkur í Føroyinginum enn hesin fremmandi maður.

Í øllum livsins royndum og víðurskiptum vóru mergjað

erindi úr kvæðum tikin til, ið til fullnar sýndu, at hesin skaldskapur var vordin teimum gomlu ein mentan, ein formur, tey høvdu at fara til, táíð ástóð, og ikki minst táíð gleðskapartíðir stóðu fyrri.

Tað kann tí ikki haldast, at yrking, sum yvirhøvur gongur so nær at einum fólk, at hon heinavegin verður nýtt sum orðtøk, í gerandislutum og halgislutum, kann vera bókmentliga sæð virðisleys, »tann bera gaddajorð».

Kvæðini eru episk — frásigandi — siga á stuttum, knopp- og heinraknum máli frá stórflingnum hendingum, leikum og brøgdum og ógislugum hoveferðum, ið hugtaka mannin ið frá barnsbeini av venjist at balast úti á sjonum, og hvørs nervur venjast við slíkar ósingar.

Eitt so sera hugtakandi, tykist mær, merkir tey gomlu kvæðini: at tey duga so væl at taka upp- aftur slíkt, ið er tað berandi í innihaldinum. —

Tað er sum tann føroyska náttúran kemur her til sjóndar: Hvirlurnar, sum koma brestandi, og so deyðastilt innanímillum, ella havaldan, ið brýtur fleiri ferðir, og máttmiklast síðstu ferð.

Sum t. d.:

Sára græt kongur í Noregi, honum rann tár á kinn, táíð teir bóru hans unga son um hallardygnar inn.

Sára græt kongur í Noregi, honum rann tár á dák, táíð teir bóru hans unga son um hallardygnar út.

Ella:

Nú skal lata brúnna gera yvir ánnu Rín, har skulu allir tólvjavningar royna roysnir sín.

Nú skal lata brúnna gera yvir ánnu Dal, har skulu allir tólvjavningar ríða í Runsíval.

Væl sæst eisini tann ávirkan, kvæðini hava haft á frægastu skald her á landi, fyrst og fremst at nevna Jóhannes bónda Patursson, sum bæði í máli og formi sýnir, hvussu frásíla væl, hann hevur dugað at bygt á tað stóðið, teir gomlu legdu.

Eisini hjá J. H. O. Djurhuus kennist nógv av kraftini og megni í teim gomlu kvæðunum koma fram. . .

Óg hesi orð skulu endast við at ynskja eftir at fleiri av teimum, ið aftan á koma, og sum ætla at bera víðari fram ta mentun, ið endurnýggjað er aftaná tað stóra gloppið, ið á kom um síðabótamundið, gjøllari mugu leita eftir dyrgripum í kvæðum okkara, og á tann hátt styrkja og heila aftur teir træðir, ið máaðir og viknaðir eru.

Martin Joensen.

Føroya Vanlukkutrygging

hevur frá 1. mars 1936 opið hesa tíð á degi:

9—13 og 15—18.

AKTIESELSKABET FØROYA BANKI

Hovedkontor: THORSHAVN

Stiftet 1906.

Afdeling: TRANGISVAAG

AKTIEKAPITAL OG RESERVER KR. 900.000.

Bankforretninger af enhver Art udføres.

Kontortid 11—3.

Hovedkontoret i Thorshavn tillige aabent 6—7 for Ind- og Udbetalinger.

Útsøla.

Frá í dag til 15. mars selist við 20% avslátti: damuskinhandskar og eitt parti av ullintum kjólatoyi.

Telefon 21. Elieser Jacobsen.

Stórir arbeiðsstæðgur í Danmørk.

Seinasta leyggjardag vórðu 135.000 danskir arbeiðarar „lockoutaðir“.

At tað á hesum sinni var álvara í »lockout-varslunum», ívaðist fáur í. Samráðingar fóru sjalvandi fram; men arbeiðsgevararnir kundu líka væl hildið seg frá øllum samráðingum, tí teir vildu ikki geva tað minsta eftir. Dansk bløð siga frá eini slíkari samráðing: 20 sendimenn fyrri arbeiðsmannafelaginum ymsa staðni úr landinum vóru komnir til Keypmannahavnar at tingast við arbeiðsgevararnar, men mótparturin sendi bert ein mann,

og hann segði yvirhøvur einki annað orð enn: nei! Arbeiðsgevararnir kundu eins væl havt sent eina grammofonplátu við hesum orði á.

Lockoutin umfatar 135.000 arbeiðarar, og tað eru teir lægst løntu, hon fyrst og fremst gongur út yvir.

Tað mátti verid eitt stórt ansvar, danskir arbeiðsgevarar taka uppá seg í so ringum tíðum, sum nú eru.

„Liberalisme“.

Í nr. 12 fyrri hin 12. februar er »Dimma» farin í harnisk móti »Føroya Social-Demokrat» ella við øðrum orðum harra blaðstjóra P. M. Dam; tí hann hevur skrivað greinir um »liberalismuna». Nú er tað ónýtt av mær at leggja uppi stríð til verju fyrri hr. P. M. Dam, tí hann er maður fyrri at svara fyrri seg sjálvur; men tá ið »Dimma» kann fáa seg til at skriva slíkt, sum t. d. at Dam ikki hevur »Indsigt i Forhold, der ligger lidt længere ude end deres (hans) Næse», so mega vit lesarar ógvast yvir, at blaðstjóri »Dimmalættingar» kann vera slíkur »Virtuos i at vælte Chumskheder over egne Folkere», fyrri at nýta »Dimmalættingar» egnu orð.

Hvussu mikla »Indsigt», ið »Dimma» í heila tikið hevur, kemur ikki hesi sakini við; men greinin við yvirskriftini »Liberalisme» í »Dimma» nr. 12 boðar ikki frá miklari »Indsigt»; tí greinskrivarin talar eins og hin blindi um litirnar. Tá ið »Dimma» sigur, at »F. S. D.» hevur dømt »liberalismuna til heljar, so

hevur »Dimma» ikki skilt eitt orð av tí heila. Nei, vit døma ikki hugsjónir »liberalismuna» — og tað hevur »F. S. D.» aldri gjørt; men vit siga, at »liberalismen» ikki hevur gjørt tað gag, sum hennara grundleggjarar ætlaðu. Menniskjan er ikki »liberalistisk» — tvørturímóti — rovdjórallyndi í menniskjunum beindi fyrri »liberalismuna» ætlan og hugsjónum.

Orðatakið sigur, at »hann, ið er ímillum úlvar, má túta við teim». Harfyrri nyttar tað okkum Føroyingum einki, at vit eru »liberalir» soleiðis, sum »Dimmalættung» so vakurt droymir um, tá hon sigur: »Liberalismen i Handelspolitikken er Modstander af Told, Restriktioner og andre Hæmminger for Indførsel og Udførsel. Den vil, at et dygtigt Initiativ skal faa Lov at kappes paa et aabent Verdensmarked.»

Hetta er alt vakurt og gott; men hvat hjálpir tað okkum, hvat »liberalismen» vil, ella hvat, hon ikki vil, tá alt tað hon vil og sigur, er eins og eitt róp í oyðimørkini — eingin lurtar eftir hesum.

Trýr »Dimmalættung», at tað ger til ella frá, antin vil Føroyingar eru »liberalir» ella ikki? Nei, gamla »Dimma», trágu um